

Sukupuolisensi- tiivinen kasvat^s j ja tasa-arvotyö päiväkodeissa



Tasa-arvoinen kohtaaminen
päiväkodissa

Reija Katainen ja Milla Paumo, Naisasialiitto Unioni ry




Hanke 2012-2014

- Virallinen nimi: *”Sukupuolisensitiivisyys varhaiskasvatuksessa – tasa-arvoinen kohtaaminen päiväkodissa”*
- Rahoittajana opetus- ja kulttuuriministeriö
- Jatkoa pilottihankkeelle (8 kk), 2010-2011
- Vuoden 2013 alusta tiimissä projektipäällikkö ja osa-aikainen projektityöntekijä
- Ohjausryhmä: Folkhälsan, Suomen Vanhempainliitto, Seta ry, OAJ, LTOL, Slal, Naisasialiitto Unionin koulutustyöryhmä





Hankkeen tavoitteet

- Kerätä tietoa aiheesta (videoinnit päiväkodeissa)
- Tiedottaa ja kouluttaa henkilökuntaa tasa-arvotyöstä
- Luoda menetelmäopas nettiin kasvattajien käyttöön (kevät 2014)
- Tuoda sukupuolten tasa-arvo ja sukupuolisensitiivisyys osaksi uudistettavaa varhaiskasvatuslakia ja muita ohjaavia asiakirjoja (meneillään)

Mistä on kyse?

-  Kasvattajien stereotyyppisten sukupuolioletusten tiedostaminen ja kyseenalaistaminen
 -  Tarkoitus herätellä aikuisia asiasta, **ei muuttaa lapsia**
 -  Epätasa-arvoisten rakenteiden osoittamiseksi on puhuttava tyttöjen ja poikien kohtelusta
- herkistyminen aitoon ja yksilölliseen vuorovaikutukseen

”Samanlaiset oikeudet, velvollisuudet ja mahdollisuudet sukupuolesta riippumatta”

-  Lapsille enemmän mahdollisuuksia ja valinnanvaraa toteuttaa itseään
-  Moninaisten ystävyysuhteiden kannustaminen
-  Sukupuolinormeihin perustuvan kiusaamisen vähentäminen
-  Henkilökunnan ja lasten kokeman stressin vähentyminen





Yleisimmät ennakko-oletukset

 ”Sukupuolista tehdään pakolla samanlaisia”

 ”Tämä on tätä sukupuoletonta kasvatusta”

 ”Meillä kyllä kohdellaan kaikkia tasapuolisesti”

Sukupuolesta on moneksi

-  Sukupuolta voidaan määritellä usealla eri tavalla, jotka eivät ole toisilleen vastakkaiset, vaan limittäiset.
-  Yksilön *biologinen ominaisuus*: sukupuolielimet (ulkoiset ja sisäiset), kromosomien määrä, hormonituotanto
-  *Sosiaalinen sukupuoli*: käsitykset tietynlaisesta feminiinisestä ja maskuliinisestä käytöksestä Historiallisesti muotoutunut ja siksi muutettavissa oleva asia.
-  *Eletty sukupuoli* käsittää yksilön yksityisen kokemuksen tiettyyn sukupuoleen kuulumisesta ja sukupuoli-identiteetistä.

Sukupuolen moninaisuus lapsilla

- Intersukupuolisuus

Anatomiset sukupuoliset tuntomerkit epäselvät







- Sukupuoliristiriitaa kokevat lapset

Kehollinen sukupuoli tai heiltä sosiaalisesti odotettu sukupuoli on ristiriidassa oman kokemuksen kanssa

- Sukupuolen epätyyppillisyydet: ”tyttöpojat” ja ”poikatytöt”

Psyk. käsite liittyy käytökseen, joka kulttuurisidonnaisesti tulkitaan tietylle sukupuolelle ”ominaiseksi”







Toiminnan videointi

-  Tallentaa tiedostamattomankin kehonkielen
-  Kuvattu toistuvia, rutiininomaisia tilanteita
-  Huomio kasvattajan ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa
-  Ketkä saavat huomiota, tilaa, vapauksia?
-  Keitä pyydetään apulaisiksi?
-  Keitä autetaan ja minkälaisissa tilanteissa?







Videointi päiväkodeissa

- Hankkeissa kuvattu yhteensä 7 päiväkotiryhmää
- Päiväkodit helsinkiläisiä
- Kaksi kuvauskierrosta, kehittämispalaverit
- Kuvauksen päätyttyä lopputyöpaja yhdessä







Hankkeiden havaintoja

-  Apulaisten käyttö
-  Ohjatut toimintatuokiot: huomion jakautuminen
-  Pukemis- ja riisumistilanteet: lasten auttaminen
-  Äänitilan hallinta
-  Fyysisten tilojen hallinta
-  Sukupuolten väliset ystävyyssuhteet

Hankkeiden havaintoja

-  Hiljaiset lapset vs. suulaammat lapset
-  Yksilöllinen nimeäminen: pääroolit ja sivuroolit
-  Kirjat, laulut ja lorut
-  Kiusaamistilanteet
-  Tunteiden sanoittaminen
-  Hellittelynimien käyttö

Mitä kuvausten jälkeen?

-  Pojille enemmän avustustehtäviä
-  Uudet toimintaratkaisut eteistilanteissa
-  Moninaisiin rooleihin kannustaminen ja niiden mahdollistaminen - laivaleikki
-  Lelujen sekoittelu keskenään – leikin rikastaminen
-  Lapsen omien rajojen korostaminen – kiusaamisen ennaltaehkäisy
-  Tietoisuus sukupuolittuneista puhetavoista lisääntynyt (vrt. kun sijainen ryhmässä, vanhempien puhetavat)

Mistä sinä lähtisit liikkeelle?

- Esimerkkiaiheita:
- Huomion kiinnittäminen kieleen: ryhmäleimaamisen välttäminen, puheenaiheet lasten kanssa, adjektiivien käyttö
- Myönteisen kohtaamisen korostaminen: säännöt uusiksi, ei:n välttäminen suunnitelmallisesti
- Toiminnan videointi työyhteisön reflektointivälineeksi!
- Lastenlaulujen, -kirjojen ja –lorujen kartoitus
- Leikkipistetaulukon hyödyntäminen

Tasa-arvotyötä edistämään

- ”Ei erillistä työtä, vaan osaksi ajattelu- ja toimintatapoja”
- Tiedon jakaminen henkilökunnalle tasapuolisesti
- Toiminnan videointi, leikkipistekartoitus, kirja-analyysi
- Kuvausluvut, vanhempien informointi ennen ja jälkeen
- Johtajan läsnäolo kehittämispalaverissa
- Toimintasuunnitelma, seuranta ja vastuunjako

Varhaiskasvatustyön ohjaus

- Päivähoitolaki (1973) -> varhaiskasvatuslaki (2014-2015?), sukupuolten tasa-arvo osaksi?
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, uudistamistyö käynnissä, esiopetussuunnitelman perusteet
- Kunnan varhaiskasvatussuunnitelmat (ks. esim. Vantaa)
- Yksikön varhaiskasvatussuunnitelmakirjaus

Vasun päivittäminen

- Sukupuolten tasa-arvon nostaminen erilliseksi alaotsikoksi, ei esim. monikulttuurisuuden alle
- Sukupuolisensitiivisyys kielessä -> ei puhuta tyttöjen ja poikien tasa-arvoisesta kohtelusta, vaan eri sukupuolten tasa-arvoisesta kohtelusta
- Aikuisten esikuvien merkitys esille
- Tasa-arvo tavoitteena, EI lähtökohtana

Askelia tasa-arvoon

Positiivinen palaute

Tiedostaminen

Muutos

Askelia kohti tasa-arvoa

- 1. Sukupuolisensitiiviset silmälasit – tieto ja tietoisuus
- 2. Tasa-arvotyö –miten?
- 3. Tiedon ylläpitäminen ja levittäminen
- Vaihdetaan negatiivinen huomio positiiviseen
- Tunnistetaan tiedostamattomat odotuksemme
- Muutos: sukupuoliroolien laajennus ja muuttaminen

Tasa-arvotyö prosessina

- ”Valmista ei tule koskaan”
- Yleispäteviä malleja joka tilanteeseen ei ole → ruokkii luovuutta
- Tasa-arvotyö on näkökulma, ei erillinen osa toimintaa
- Vastuunjako tärkeää: kuka, mitä, milloin
- Tasa-arvotilanteen jatkuva seuranta

KIITOS!

- Kiinnostuitko? Hankkeen tukiryhmä Facebookissa: ***Tasa-arvoinen kohtaaminen päiväkodissa***
- Hankkeen kuulumisia, uusinta tutkimustietoa aiheesta ja sen vierestä sekä ajankohtaisia uutisia, www.naisunioni.fi